

9. Sınıf Tiyatro Ünitesi

Tiyatronun Tanımı

Tiyatro, yaşamdaki olayları bir seyirci topluluğu karşısında oyuncuları tarafından canlandırmak üzere yazılan bir edebi metin türüdür. Tiyatro, oyun, piyes, temaşa eseri gibi isimlerle de kullanılabilir.

Tiyatro'nun Özellikleri

1. Olaylar oluş halinde olup yazarın ağzından anlatılmaz. Olayın içindeki karakterler tarafından direk söylenir.
2. Tiyatro sadece konuşma ve harekete dayalı bir sanattır.
3. Konusunu günlük yaşamdan, tarihten veya mitolojiden alabilir.
4. İletisini, aracısız (yazı, kâğıt, film vb.) sunan bir metin türüdür.
5. Tiyatro eserinde yer, dekor ve kişilerle ilgili bilgiler perde başlarında yer alır
6. Anlatım, karşılıklı konuşma şeklindedir.
7. Tiyatronun amacı insan ve toplum yaşamını anlatmaktır.
8. Tiyatroda yazar tiplendirme ve karakter çizme yöntemine başvurur.
9. Tiyatro serim (giriş), düğüm (gelişme) ve çözüm bölümlerinden oluşur.
10. Tiyatro eserine drama adı verilir.
11. Tiyatro sözcüğü Yunanca theatron sözcüğünden gelmiş olup bu sözcüğün de anlamı görme yeridir.

Tiyatroda **perde ve sahne** olmak üzere iki bölüm; tiyatronun **olay ve kişiler** olmak üzere iki temel ögesi vardır.

Perde, konunun ana parçalarından her birine verilen addır. Sahne ise, her perdede kişilerin girip çıkmasıyla meydana gelen küçük bölümlerdir.

Her tiyatro metnini meydana getiren olaylar ya da **olaylar zinciri** bir mücadeleden ortaya çıkmıştır. Bir ana düşünceye dayanan bu olaylar zinciri dramatik bir eylem oluşturur.

Bir tiyatro metninde ortaya çıkan **çatışma** neticesinde farklı güçlerin bir araya çıkmasıyla oluşan karakterlere oyunun kişileri denir.

Tiyatro Nasıl Ortaya Çıkmıştır?

- **Dinsel** törenlerden doğan tiyatro, daha sonra kendine has bağımsız bir tür olarak gelişimini devam ettirmiştir.
- **Bağ Bozumu tanrısı (Dionysos)** adına düzenlenen törenlerde keçi postu giyerek koro oluşturan insanlar halkın karşısında şarkılar söylemeye başladılar.
- M.Ö 6.yüzyıla gelindiğinde ise Thespis isimli şair, keçi postu giyen bu koronun karşısına bir kişi çıkartarak diyalogu geliştirdi.

Trajedi (Tragedya)

Eski Yunan edebiyatında ortaya çıkan trajedi, ruhu kötülüklerden arındırmak, seyircide korku ve acıma hissi oluşturmak amacıyla manzum olarak kaleme alınan ve seyircinin ders almasını amaçlayan tiyatro türüdür.

Trajedinin Özellikleri

1. Yazarlar konularını genel olarak tarihten ve mitolojiden alır.
2. Trajedilerde yer alan insan, eğitilidir ve soylular arasından seçilmiştir.
3. Kahramanlar, sıradan insanlar değil krallar, kraliçeler, prensler, prensesler, tanrılar, tanrıçalar, yarı tanrılarıdır.
4. Trajedide kaba ve çirkin sözlere yer verilmediği gibi son derece seçkin bir üslup kullanılır.
5. Erdeme ve ahlaka büyük önem verilir.
6. Trajedi manzum (şiir) olarak yazılır.
7. Öldürme, yaralama gibi olaylar sahnede canlandırılmaz, sahne gerisinden seyirciye duyurulur.
8. Genellikle beş perdeden oluşan trajedi, aralıksız olarak oynanır.
9. Koro perde görevini üstlenir.
10. Koro ve diyalog bölümlerinden oluşur.
11. Üç birlik kuralına uygun olarak yazılır.
12. Üç birlik kuralı; eserin tek olay, tek mekân, tek gün kalıbı içinde yapılandırılmasıdır.

Trajedi türündeki tiyatronun en önemli temsilcileri:

Eski Yunan edebiyatı: Euripides, Aiskhylos, Sophokles;

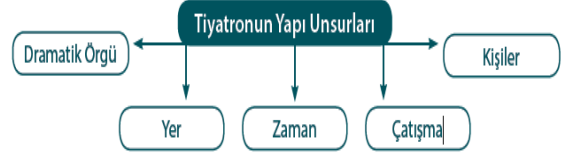
Fransız edebiyatı: Racine ve Corneille
<http://edebiyatokulu.com/>

Türk Edebiyatında Tiyatronun Gelişimi

- Türk edebiyatında tiyatro tam olarak ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili bir bilgi yoktur. Ancak **İslamiyet öncesindeki** yuğ, şölen ya da sığır gibi dini törenlerde şaman, kam, oyun, baksı adı verilen ozanların gösterileri bu türün ilk örnekleri olarak kabul edilir.
- **İslamiyet'in kabulünden sonra** ise, Anadolu'da geleneksel Türk tiyatrosu bulunmaktaydı. Meddah, Karagöz, orta oyunu, kukla ve köy seyirlik oyunları gibi türleri bulunan bu tiyatro; edebiyatımızın Batı ile tanışmasına kadar devam etmiştir.
- **1860 yılında Tanzimat edebiyatının başlaması** ve bu edebiyatın kurucusu olan Şinasi'nin yazdığı ve batılı anlamda yazılmış ilk tiyatro eseri olan "Şair Evlenmesi" geleneksel Türk tiyatrosunu da Batı'ya yaklaştırmaya başladı.
- 1861 yılında **Güllü Agop** tarafından kurulan Osmanlı Tiyatrosu, bu alanda yenilikçi gelişmelerin olmasını sağlayan önemli olaylardan biridir.
- 1873 yılına gelindiğinde ise, **Namık Kemal**, Türk tiyatrosu için önemli bir adım atmıştır. Türk edebiyatında sahnelenen ilk tiyatro olan "**Vatan yahut Silistre**" adlı eseri kaleme almıştır.
- Batı'dan özellikle de Fransız edebiyatının etkisiyle yayılmaya başlayan modern tiyatro, özellikle **Tanzimat Dönemi'nde** çeviriler ve uyarlamalar vasıtasıyla Türk edebiyatında hızla yayılmıştır. Bu dönemde Ahmet Vefik Paşa gibi sanatçılar Moliere'den uyarlamalar (**adaptasyon**) yapmıştır.
- **Bugünkü tiyatronun** temelleri ise, 1927'de **Darülbedayi'nin** başına geçen Muhsin Ertuğrul ile birlikte atılmıştır. Yerli yazarları teşvik etmesi ve tiyatroya verdiği hizmetle bu türün Cumhuriyet döneminde yaygınlaşmasını sağlamıştır.
- **Milli Edebiyat Dönemi'nde** yaygınlaşmaya başlayan tiyatro, özellikle **Cumhuriyet Dönemi'nde** Batı'nın modern tiyatrosuna yaklaşan bir anlayışla gelişmeye devam etmiştir.

Tiyatronun Yapı Unsurları

Tiyatronun yapı unsurları; dramatik örgü, yer, zaman, çatışma ve kişilerdir.

Tiyatronun Yapı Unsurları

1. Dramatik Örgü:

- Tiyatro metinlerinde yer alan olay örgüsüdür.
- Bu olay örgüsü içinde oluşan birçok olay bulunmaktadır.
- Oluşan bu olaylar aracılığıyla iletilmek istenen mesajı seyirciye ulaştırmak için oluşturulan bütünün parçasıdır.
- Tiyatro metinlerini oluşturan temel ve yan çatışmalardan meydana gelen olaylar, neden-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlanır.
- Dramatik örgü perde, sahne gibi bölümler etrafında düzenlenir.

2. Yer (Mekân):

- Tiyatro metinlerinin sergilendiği mekân, oyunun geçtiği ve yaşandığı çevre olarak adlandırılır.
- Bu metinlerin içeriğine uygun olarak eserler bir dekor ile sahnede canlandırılır.
- Ayrıca dekorun oyunun planını daha iyi göstermesi için ışık, eşya, aksesuar gibi dekora yardımcı ve mekânı tamamlayıcı unsurlar da kullanılmaktadır.
- Tiyatroda mekân son derece önemli unsurlardan biridir.
- Sergilenen oyunun izleyiciler tarafından daha iyi anlaşılması için mekân-zaman-olay ilişkisinin son derece düzenli bir şekilde kurulması gerekir.

3. Zaman:

- Tiyatro metinlerinde kullanılan farklı zaman aşamaları bulunmaktadır.
- Bir tiyatro metninde; kronolojik zaman dilimi, düğümden başlatılan zaman, sonuçtan başlatılan zaman ve düzensiz zaman gibi dilimlerden oluşur.
- Örneğin metnin yapısına göre merak unsuru ön plana alınacaksa düğümden başlatılan zaman dilimi kullanılır.

4. Çatışma:

- Tiyatro metninde yer alan kahramanlar arasındaki iç ve dış mücadeleler ve anlaşmazlıklar çatışma unsurunu ortaya çıkarır.
- Olayların gelişip, oyunun seyir keyfinin artmasında çatışma unsuru ön plana çıkar.
- Sosyal statü, ekonomik durum, psikolojik yapı, eğitim ve kültür gibi unsurlardaki keskin farklılıklar çatışmayı belirleyen etkenlerdir.

5. Kişiler:

- Tiyatro metninde yer alan dramatik örgünün tamamlanmasında yer alan ve olay örgüsü içerisindeki iletiyi seyirciye aktaran tiyatro oyuncularındır.
- Bunlar arasındaki çatışma neticesinde tiyatro metinlerinde birinci ve ikinci derecede önemli tipler ortaya çıkar.
- Tip ve karakterler çevrelerinden soyutlanmadan toplumsal, fiziksel ve psikolojik özellikleriyle verilir.

Temel Tiyatro Terimleri

Adaptasyon: 1. Yabancı dille yazılmış bir oyunu, yerel koşullara uygun biçimde kendi diline çevirme, uyarlama. 2. Bir romanı ya da öyküyü sahne için yeniden düzenleme, uyarlama.

Aksesuar: Oyuncunun konunun gerektirdiği şekilde dekor gereği kullandığı eşyalardır.

Aksiyon: Bir oyuncunun sahnede sergilediği hareketlerdir.

Aktör: Erkek tiyatro sanatçısı

Aktris: Kadın tiyatro sanatçısı

Antik Tiyatro: Tiyatronun ortaya çıktığı Eski Yunan edebiyatında bu türe verilen addır.

Darülbedayi: İstanbul Şehir Tiyatrosunun adıdır.

Dekor: Oyunun geçtiği yeri canlandırmak için kullanılan ışık, eşya gibi araçların tümü.

Diyalog: Oyundaki iki ya da daha çok kişinin konuşmasıdır.

Entrika: Olayların seyircide merak uyandıracak şekilde birbirine dolanmasıdır.

Feeri: Cinlerin, perilerin yer aldığı masalsı tiyatro türüdür.

Figüran: Genellikle tiyatro ve sinemada, konuşması olmayan veya konuşması çok az olan rollere çıkan kimse.

Grotesk: Akla aykırı durumlarla verilen ve güldürme ögesinin ön planda olduğu tiyatro türüdür.

Kanto: Kadın oyuncuların dans ederek ve şarkı söyleyerek yaptığı gösteridir.

Jest: Rol gereği yapılan el, kol ve beden hareketleri.

Kostüm: Oyunda rol gereği giyilen kıyafetlerin genel adı.

Kulis: Sahne gerisinde oyuncuların oyuna hazırlandıkları ve sahneye çıkış sırasını bekledikleri yer.

Makyaj: Oyuncunun rolüne uygun olarak yüze şekil verme, yüzü boyama işlemi.

Mimik: Duygu ve düşünceleri yüz ifadeleri ile yansıtma işi.

Mizansen: Bir tiyatro eserinin düzenlenip sahneye konmasıdır.

Monolog: Oyunda tek kişinin kendi kendine konuşması, dışa verilen iç ses.

Pantomima: Düşünceleri ve duyguları kimi kez müzik, kimi kez çeşitli eşyalar eşliğinde, kimi kez dansla ya da gövde ve yüz hareketleriyle yansıtmayı amaçlayan sözsüz oyun.

Perde: 1. Bir tiyatro eserinin büyük bölümlerinden her biri. 2. Sahneyi seyirciye açan ve kapatan kumaş parçası.

Piyes: Oyun, Temaşa

Replik: 1. Oyuncunun, sözü karşısındakine bırakırken söyleyeceği son söz. 2. Oyunda karşısındakine sözüne verilen karşılık, karşılama sözü.

Rol: Canlandırılan kişiliği ortaya çıkaran söz ve davranışlar.

Sahne: 1. Bir tiyatro metninde baş oyun kişinin ya da önemli kişilerin yönelişlerini başlatıp bitiren kesim. 2. Bir tiyatro yapısında oyuncuların oynamaları için özel olarak yapılmış ve genellikle yükseltilmiş oylum ya da alan.

Suflör: Perde gerisinde oyunu metinden takip eden ve unutulmuş sözleri fısıldayarak oyunculara hatırlatan görevlidir.

Tirat: Oyunda kişilerin birbirlerine karşı söylediği uzun soluklu, coşkulu sözler.

Tuluat: Oyunun temeline bağlı kalarak o anda söylenen doğaçlama sözlerdir.

<http://edebiyatokulu.com/>

Turan Oflazoğlu (1932 - ...)

- Cumhuriyet Dönemi tiyatrosunun önemli yazarlarından biridir.
- Adana'da doğmuş, İstanbul Vefa Lisesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Felsefe Bölümünü bitirmiştir.
- *Tiyatro eğitimini ABD'de aldı.

- *TRT Radyolarında yapımcı ve dramaturg (tiyatro danışmanı, uzmanı) olarak görev yaptı.
- *Eserlerinde tarihi karakterlerden yararlanarak evrensel insan tipini ortaya çıkarmaya çalıştı.
- *Trajedi türünde oluşturduğu tiyatroları Türk edebiyatında önemli bir yer tutar.

Önemli Tiyatro Eserleri

- * Deli İbrahim
- * IV. Murat
- * Kösem Sultan
- * III. Selim
- * Kılıç ve Ney
- * Yine Bir Gülnihal

Komedi (Komedya)

Olayların, insanların ve toplumun gülünç ve aksayan yönlerini güldürücü öğelerle yansıtmaya çalıştığı tiyatro türüne **komedi** denir.

Komedinin Özellikleri

1. Günlük yaşamdan konular halk kesiminden seçilmiş kahramanlar vasıtasıyla aktarılır.
2. Korkaklık, cimrilik, dalkavukluk gibi huy ve davranışlar abartılarak seyirciyi güldürürken düşündürmek amaçlanır.
3. Trajedide olduğu gibi üç birlik kuralına uyulur.
4. Kaba söz ve şakalar, yaralama ve öldürme gibi olaylar sahnede canlandırılır.
5. Aralıksız oynanan komediler, beş perdeden oluşur ve manzum (şiir) şeklinde yazılırlar.
6. Komedide de koro vardır ve bu koro perde görevini üstlenir.
7. Komedi; karakter komedisi, töre komedisi, entrika komedisi olmak üzere üçe ayrılır.

a) Karakter Komedisi:

Günlük hayatımızda karşılaşılabileceğimiz insan kusurlarının belli tipler vasıtasıyla ele alındığı komedi türüdür.

Moliere – Cimri

Shakespeare – Venedik Taciri

b) Töre Komedisi:

Toplumsal yaşamda ortaya çıkan gelenek ve görenekleri, töreleri eleştirel bir tutumla aktarmaya çalışan komedi türüdür.

Moliere – Kibarlık Budalası

Gogol – Müfettiş

Şinasi – Şair Evlenmesi

c) Entrika Komedisi (Vodvil):

Olayların şaşırtıcı bir şekilde geliştiği ve merak öğesinin ön planda olduğu komedi türüdür.

Moliere – Scapin'in Dolapları

Shakespeare – Yanlışlıklar Komedyası

Temsilcileri: Eski Yunan edebiyatında; Aristophanes, Menandros ve Fransız edebiyatında ise, Moliere'dir.

Necati Cumalı (1921 – 2001)

- Florina'da doğan sanatçı Ankara Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur.
- Hikâye, roman, şiir, deneme, günlük ve tiyatro gibi türlerde eserler kaleme almıştır.
- Roman ve hikâyelerinde toplumcu-gerçekçi yazarlar arasında yer almıştır.
- Tiyatro eserlerinde sosyal ve ekonomik sorunlarla birlikte kadınları, aşkı ve bireyin psikolojik durumlarını tiyatroya yansıttı.

Hikâye: Susuz Yaz, Dila Hanım

Roman: Tütün Zamanı (**Önemli**)

Tiyatro: Boş Beşik (**Önemli**), Nalınlar, Mine, Yaralı Geyik, Kaynana Ciğeri, Derya Gülü, Devetabanı

Dram:

Yaşamın hem acıklı hem de gülünç yönlerini bir bütün olarak seyirciye aktarmayı amaçlayan tiyatro türüdür.

Dramın özellikleri:

1. 18. yüzyılda klasisizme tepki olarak ortaya çıkan romantizm akımının etkisinde kalmıştır.
2. Duygu ve hayali ön plana alan bir tiyatro türüdür.
3. Dramlarda genellikle konular günlük yaşamdan ve milli tarihten alınır.
4. Üç birlik kuralına uyulmaz.
5. Kişiler tek yönlü ele alınır; iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
6. Kaba ve argo sözler, öldürme ve yaralama gibi olaylar sahnede gösterilir.
7. Nazım (şiir) ve nesir (düzyazı) şeklinde yazılabilir.
8. Perde sayısında bir sınırlama yoktur.

Temsilcileri: William Shakespeare (Kış Masalı), Victor Hugo (Hernani), Goethe (Faust), Schiller (Don Carlos), Namık Kemal (Vatan yahut Silistre)

ÖNEMLİ: Namık Kemal tarafından kaleme alınan ve Türk edebiyatının sahnelenen ilk tiyatro eseri olan “**Vatan yahut Silistre**” adlı eser dram türünde yazılmıştır.

Turgut Özakman (1930 – 2013)

- Hukuk öğrenimi görmüştür.
- Almanya’da tiyatro eğitimi almıştır.
- TRT’de ve Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünde üst düzey yöneticilik görevlerinde bulundu.
- Yazarın tiyatro türünde birçok eseri olmasına rağmen asıl ününü belgesel türünde kaleme aldığı romanlarıyla sağlamıştır.
- Tiyatrolarında suç ve suçluya yaklaşım, kuşaklar arası çatışma, eğitim sorunları ve bireyin iç dünyasını ele aldı.

Tiyatroları: Pembe Evin Kaderi, Kanaviçe, Ah Şu Gençler, Fehim Paşa Konağı, Ben Mimar Sinan

Romanları: *Şu Çılgın Türkler*, *Diriliş-Çanakkale*

Senaryoları: Keloğlan Aramızda, Tuzsuz Deli Bekir, Mevlana, Kurtuluş, Cumhuriyet

Cevat Fehmi Başkut (1905 – 1971)

- Dış ülkelerde oyunu sahnelenen ilk Türk yazarıdır.
- Cumhuriyet sonrası Türk edebiyatında mizah unsurlarıyla harmanladığı tiyatrolarıyla büyük ün kazandı.
- “Geceleri Bizi Kimler Bekliyor” adlı bir röportaj kitabı vardır.
- İlk oyunu “**Büyük Şehir**”dir. Bu eseriyle büyük bir ün kazanmıştır.
- Toplumdaki her kesimden insanı eserlerinde ele almaya çalıştı.

Tiyatroları: Ayarsızlar, Büyük Şehir, Hepimiz Birimiz İçin, Paydos, Sana Rey Veriyorum, Hacı Kaptan

Romanları: Dişi Aslan, Valide Sultanın Gerdanlığı

Tiyatro ile ilgili önemli notlar

Çağdaş tiyatro kendi içinde ikiye ayrılır.

1. Absürt Tiyatro: Hiçbir kuralın önemsenmediği, geleneksel tiyatroya ait özelliklerinin tamamının dışlandığı, saçma kurgular ve sözlerle dolu bir tiyatro türüdür.

2. Epik Tiyatro: Üzerinde durulan toplumsal sorunun çözümünü seyirciye bırakan, dekor ve

sahnenin çok fazla önemsenmediği ve oyunun izleyiciyi büyülemesine izin vermeyen bir tiyatro türüdür.

1945 yılında Alman yazar Bertolt Brecht tarafından kuralları belirlenen bu türün Türk edebiyatındaki en önemli temsilcisi Haldun Taner’dir.

Haldun Taner tarafından kaleme alınan Keşanlı Ali Destanı ilk epik tiyatro örneğidir.

Geleneksel Türk Tiyatrosu

1. Geleneksel Türk tiyatrosunun kaynağını incelediğimizde bu türün ilk örneklerine İslamiyet öncesi Türk edebiyatında rastlamaktayız.
2. Bu dönemde yuğ (cenaze töreni), sığır (sürek avı töreni), şölen (av sonrası dua töreni) gibi dini törenlerde şamanlar tarafından kopuz adı verilen çalgı aletiyle destan, sagu ve koşuklar söylenerek ve bedensel bazı hareketler yapılarak tiyatro türünün doğmasını sağlamışlardır.
3. Geleneksel Türk tiyatrosunda metinlerin hemen hemen hepsi tuluata (doğaçlamaya) dayanır.
4. Herhangi bir metne bağlı kalınmadan oluşturulan bu tür usta-çırak ilişkisi ile uzun yıllar yaşamını devam ettirmiştir.
5. Geleneksel Türk tiyatrosu; Karagöz, Orta Oyunu, Meddah ve Köy Seyirlik Oyunları olmak üzere dörde ayrılır.

1. Karagöz (Gölge Oyunu)

1. Tasvir adı verilen ve deriden kesilmiş kuklaların ışıkla aydınlatılmış bir beyaz perdenin arkasında yansıtılarak sahneye konulan ve doğaçlamaya dayanan bu gösteriye Karagöz oyunu denir.
2. **Karagöz:** Bir halk adamıdır. Olduğu gibi görünen ve böyle de davranan eğitim almamış bir tiptir.
3. **Hacivat:** Medrese eğitimi almış, tahsilli bir tiptir. Herkesin huyuna göre davranabilen, işine geldiği gibi davranan bir tiptir.

ÖNEMLİ: Hayali zill (gölge hayali) da denilen bu oyunu oynatanlara hayali, hayalci, karagözcü adı verilmiştir. Karagöz oyununun (gölge oyununun) kurucusu Şeyh Küşteri’dir.

ÖNEMLİ: Karagöz oyunundaki tüp karakterler tip özelliği gösterir.

Karagöz oyunu nasıl ortaya çıkmıştır?

Rivayete göre Osmanlı Devleti'nin ikinci padişahı olan **Orhan Bey** döneminde Bursa fethedildikten sonra buraya bir cami yaptırılır. Caminin inşaatında çalışan Karagöz ve Hacivat adında iki kişi bu cami yapımında çalışan işçilerdir.

Karagöz ile Hacivat'ın arasında geçen konuşmalar ve edilen sohbetlerden dolayı hem kendileri hem de diğer işçilerin çalışmaları engellenir. Bunun üzerine caminin mimarını çağıran Orhan Bey "Eğer bu iş zamanında bitmezse kelleni alırım." dedikten sonra işi hızlandırmak isteyen mimar işçilerin çalışmasını engelleyen Hacivat ile Karagöz'ün idam edilmesini sağlar.

Karagöz ile Hacivat'ın idamından büyük üzüntü duyan Şeyh Küşteri adında bir derviş, bu ikilinin kuklalarını yaparak ve onların söylediği güldürü öğelerini kullanarak onları bir perde arkasından insanlara aktarmaya başlar. İşte, bu şekilde Karagöz oyunu ortaya çıkmıştır.

Karagöz oyununun (gölge oyununun) kurucusu **Şeyh Küşteri'**dir. Bundan dolayı da Karagöz perdesine "Küşteri Meydanı" da denir.

Karagöz Oyununun Bölümleri

1. Mukaddime (giriş): Önce bir fon müziği verilir. Perdede göstermelik bir dekor olarak adlandırılan tasvirler yansıtılır. Bu bölüm Hacivat'ın "Of... Hay Haak!" diyerek perdeye yansıtılmasıyla sona erer.

2. Muhavere (söyleşme): Diyalog bölümüdür. Hacivat ile Karagöz arasında genel olarak yanlış anlaşılmalara dayalı ve güldürme öğesinin ön planda tutulduğu ve tekerlemelerden oluşan bir bölümdür.

3. Fasil (oyun): Hacivat ile Karagöz oyununun asıl bölümüdür. Bu ikili dışındaki diğer karakterler de bu bölümde sahneye çıkarlar. Oyun adını bu bölümden alır. Olaylar bu bölümde yaşanır ve sona erer.

4. Bitiş: "Her ne kadar sürç-i lisan ettiyse af ola" denilerek özür dilendikten sonra gelecek oyunun zamanı ve yeri bildirilir. Oyunda verilmek istenen mesaj (kıssadan hisse) bu bölümde aktarılır ve oyun sonlandırılır.

2. Orta Oyunu

Karagöz oyununa birçok açıdan benzer özellikler gösteren Orta Oyunu, etrafı seyircilerle çevrili bir meydana yüksek bir yere çıkılarak oynanan ve güldürü öğesinin ön planda olduğu bir türdür.

Pişekâr: Yarı aydın insan tipidir. Hacivat karakterine karşılık gelir. Elinde tuttuğu şakşak denilen bir tahta ile oyunda yer alır.

Kavuklu: Karagöz ile aynı özellikleri taşıyan ve halkı temsil eden bir insandır.

Orta Oyununun Özellikleri

1. Anonim özellikler gösterir. Herhangi bir yazılı metne dayanmaz.
2. Müzik unsurunun önemli bir yer tuttuğu bu türde dekor yok denecek kadar azdır.
3. Karşılıklı konuşma ve şive taklitlerine dayanmakla birlikte oyun yanlış anlaşılmalara üzerine kurulmuştur.
4. Pişekâr ve Kavuklu olmak üzere iki ana kahramanı vardır.
5. Orta oyununda yöresel özellik ve kıyafetleriyle yer alan farklı ulustan insanlar bulunmaktadır.
6. Orta Oyununun mukaddime (giriş), muhavere (söyleşme), fasıl (asıl konu) ve bitiş bölümlerinden oluşur.
7. Oyunun oynandığı alana "**palanga**", ev olarak kullanılan dekora "**yeni dünya**", iş yeri olarak kullanılan dekora da "**dükân**" denir.

Orta Oyununun Bölümleri

Mukaddime (giriş): Zurnacı önce Pişekâr havası sonra da Kavuklu havacı çalar, ardından da oyunun adını söyleyerek oyuna başlanır.

Muhavere (söyleşme): Adına "arzbar" denilen bir gülmece unsurunun oluşturulduğu bu bölüm tamamen yanlış anlaşılmalara üzerine kurgulanmıştır. Tekerlemelerin de yer aldığı bu bölümde Kavuklu bir rüyasını Pişekâr'a anlatır.

Fasıl (asıl konu): Asıl konunun işlendiği ve tüm karakterlerin rol aldıkları bölümdür.

Bitiş: Pişekâr tarafından dile getirilen "sürç-i lisan" özrü ile oyun sonlandırılır ve sonraki oyunun yeri ve zamanı belirtilir.
<http://edebiyatokulu.com/>

Karagöz ile Orta Oyununun Ortak Özellikleri

1. Her ikisi de doğaçlamaya (tuluata) dayanan oyunlardır.
2. Orta oyununda Kavuklu ve Pişekâr, Gölge oyununda Karagöz ile Hacivat tipleri birbirine benzer.
3. Seyircilerle çevrilmiş bir alanda sergilenir.
4. Yazılı metne dayanmayan gelişigüzel sergilenen oyunlardır.
5. Her ikisi de mukaddime, muhavere, fasıl ve bitiş bölümlerinden oluşurlar.
6. Her ikisinde de yanlış anlaşılmalara kurgulanmış ve güldürü ögesinin ön planda olduğu bir anlayış hâkimdir.

3. Meddah:

- Tek kişilik bir halk tiyatrosudur.
- Meddah, tiyatro eserindeki tüm tiplerin özelliklerini üzerinde barındıran bir aktördür.
- Halkın topluca bulunduğu kahvehane, meydan gibi yerlerde oynanmıştır.
- Yazılı metindeki hikâyelerin veya doğaçlama oluşan olayların günümüze kadar ulaşmasını sağlamışlardır.
- Meddahlarda şive taklitleri ve jest ve mimikler son derece önemlidir.
- Meddahlık hikâye anlatma sanatı olarak karşımıza çıkar.
- Bugün Cem Yılmaz, Sunay Akın, Ata Demirel gibi sanatçılar modern meddah olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. Köy Seyirlik Oyunları

- Yöresel yaşamdan konuların ele alındığı ve toplumlar tarafından yaşanmışlıkların toplamı olarak genellikle düğün, sünnet ve bayramlarla birlikte uzun kış gecelerinde köylüler tarafından oynanan oyunlardır.
- Bazı kalıplaşmış sözler dışında doğaçlama oynanan bu oyunlar yöreden yöreye farklılık gösterir.